

Tarihçi Timothy Garton Ash, dünyadaki otoriterleşme ve popülizm dalgasını değerlendirdi

Bu ülkedeki on milyonlarca kişi özgürlüğe yakın duyguları tanıdı, yaşadı. Dünyayı gezdiler, işler kurdular, iyi eğitim aldılar...

Bu tür deneyimler temiz hava hissi gibidir, unutulmaz

Pazar pazar içinizi sıkamak istemiyorum ama hepimizin yüzleşmesi gereken bir gerçek var... Dünya, bizi nereye sürükleyeceğini öngöremediğimiz tuhaf bir döneme girdi. Toplumlar kutuplaşıyor, içine kapanıyor. Milliyetçi, popülist yönetimler şaha kalkıyor. Avrupa Birliği neredeyse can çekişiyor. Amerika'da insanlar Kanada'ya göç etme hayalleri kuruyor. 1930'lardaki gibi yeni bir uluslararası faşizan dalga, hatta 'Üçüncü Dünya Savaşı'ndan bahsediliyor. Dünyanın önde gelen tarihçilerinden, Oxford Üniversitesi profesörü, The Guardian yazarı Timothy Garton Ash, Bilim Akademisi'nin davetiyle Boğaziçi Üniversitesi'nde bir konuşma yapmak için İstanbul'daydı. Ash'le Boğaz kıyısında buluşup dünyayı ve Türkiye'yi konuştuk.

Cınar Oskay
coskay@hurriyet.com.tr

sanlar için, gerçek halk için büyük bir zaferdir" dedi. Geri kalan yüzde 48 gerçek halk değilmiş gibi!

Avrupa Birliği (AB) tarihin en ilham verici, birleştirici, uluslararası kurumlarından biriydi. Rüya bitti mi?

- Rüya kâbusa dönüşüyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni bir sistem inşa edildi. Temel felsefesi sorunlarımızı şiddete başvurmadan çözebilme. AB bunun en ileri örneğiydi. Şimdi ise yaşam savaşı veriyor. Üye ülkelerdeki insanların yarısı bu birliğin iyi bir şey olduğunu düşünmüyor artık.

Neden böyle oldu?

- AB kişisel hafızamız üzerine kuruluydu. Savaşın, diktatörlüğün, işgalin, yenilginin... Yeni nesiller bunların hiçbirini hatırlamıyor. Onlar AB ile ilgili sıkıntıları biliyor sadece.

Devletin şiddet kullanımında artış kesinlikle olacak

Bir başka demokrasi ABD'de olanlar da şaşırıcı. Donald Trump'ın söylemleri popülizmde başlı başına bir ekol!

- O narsisist bir zorba. Kişiliği böyle. Ama dünyada geniş popülist bir akım var. Theresa May'den (Birleşik Krallık Başbakanı) Trump'a; Macaristan'da Viktor Orban, Hindistan'da Modi, Türkiye'de Erdoğan ve en uçta Rusya'da Putin ve Çin'de Şi Cinqing'e uzanan bir akım... Mesele şu: Güçler ayrılığı, yargı bağımsızlığı, basın özgürlüğü gibi demokrasinin taşıyıcı sütunları ayakta kalacak mı? San Francisco'da bir mahkeme Müslümanlara yönelik seyahat yasasını iptal etti. Bu çok etkileyiciydi. Trump'ı protesto eden kalabalık, başkanlık törenindeki kalabalıktan büyüktü. ABD için umutluym.

Trump yönetimi işe başlar başlamaz İran'ı hedef tahtasına oturttu. Seneler süren diplomasi, müzakereler bir anda çöpe gitti. Bu yeni dönemde savaş tehdidi artacak mı?

- Devletin şiddet kullanımında artış kesinlikle olacak. Çoğu zaman da kendi vatandaşlarına... Trump bir ihtimal İsrail'in İran'a askeri harekât düzenlemesine yeşil ışık yakabilir. Ama bence esas tehlike Güney Çin Denizi'nde... Trump ile Şi Cinqing (Çin Devlet Başkanı) kaza eseri bir çatışmaya girerse geri adım atmakta zorlanacaklardır. Çünkü ikisi de milliyetçilik kaplanının sırtına binmiş durumda.

Trump, Nigel Farage, Fransa'da milliyetçi Marine Le Pen gibi liderler birbirlerine coşkulu destek mesajları veriyorlar. Nedir bu romantizmin sırrı?

- 'Popülist Halk Cephesi' diyorum ben bu yaklaşıma. Bir tür 'Milliyetçi Enternasyonal'. Otoriter liderlik tarzına hayranlık duyuyorlar. Hemen hemen hepsi Putin hayranı. Çok şükür, tarih bu tür 'Milliyetçi Enternasyonal'lerin uzun sürmediğini gösteriyor. Zaten fikrin kendisi bir çelişki... Milliyetçilerin çıkarları çatışır. Tabii daha süreç tamamlanmadı. Geert Wilders, Hollanda'da; Marine Le Pen Fransa'da öne çıkıyor. Bu akımdan etkilenmeyen tek ülke var: Almanya.

Aydınlanma, bilimsel devrimler, hak ve özgürlük mücadeleleri... İnsanoğlu, kat ettiği onca mesafeden sonra yine bir korku ve güvensizlik dönemine girdi. Milliyetçilik, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, terör şaha kalktı. Ne oldu böyle?

- Tarih dalgalar halinde ilerler. Benim hayatım liberalizmin yayılma dalgasına rastladı. 1960'ta dünyanın büyük bölümünü diktatörler yönetiyordu. Sonra Güney Avrupa, Doğu Avrupa, Latin Amerika uzun bir özgürleşme süreci yaşadı. 2005-2006 yıllarında -son ekonomik krizle şiddetini artıran- bir antiliberal karşıdevrim başladı. Nereye baksak milliyetçi popülizm var: Rusya, Hindistan, Türkiye, Macaristan, Polonya ve şimdi Amerika Birleşik Devletleri (ABD)... Bu liberalizme bir tepki. Her hegemonik düzen, memnuniyetsizlerini yaratır. Yaşadıklarımız bir tarihin için şartı değil.

Demokrasi fikri gözden mi düşüyor?

- Popülistler, liberal demokrasinin temellerini aşındırıyor. Liberal demokrasi; bağımsız medya, bağımsız mahkemeler olmadan hayatta kalamaz. Türkiye bir örnek ama benzer gelişmeler başka yerlerde de var. ABD, Britanya dahil...

Trump, narsisist bir zorba, kişiliği böyle...

Demokrasinin beşiği diye anılan Britanya'da bile...

- Kesinlikle... Bir referandum sonucu Avrupa Birliği'nden çıktık. Muhafazakâr Parti, "Halk konuştu" dedi. Yüksek Mahkeme, konunun parlamentoya taşınması gerektiğini belirttiğinde Daily Mail gazetesi 'Halk düşmanları' diye manşet attı. Bu, Stalin'in ve ondan önce Goebbels'in baş vurduğu klasik popülist söylemdir. Nigel Farage (Britanya'nın AB'den çıkma kararı aldığı referandumda anahtar rol oynayan politikacı), Brexit referandumunun ertesi sabahı "Bu, ahlaklı, sıradan in-

Müslüman ya da Konfüçyüen bir ülkenin diktatörlüğe yatkın olduğu fikri tamamen saçmalık! İspanya, Almanya, Japonya için de aynı şeyleri söylüyorlardı. Çin kültürü demokrasiyle uyumsuzmuş. Aynı kültürden Tayvan'a ne demeli peki?

Timothy Garton Ash, Oxford Üniversitesi'nde Avrupa Çalışmaları Profesörü ve Stanford Üniversitesi Hoover Enstitüsü'nde kıdemli araştırmacı. İngiliz The Guardian gazetesi yazarı. Oxford Üniversitesi'nin 13 dilde yürütülen araştırma projesi Freespeechdebate.com'u yönetiyor. Son kitabı 'Free Speech: Ten Principles for a Connected World' ifade özgürlüğünü konu alıyor.

İstanbul müthiş cazibeli, hareketli, çokkültürlü, iddialı... BURASI BİR SEMBOL

Sizce bu çalkantılı dönem kültürümüzü nasıl etkiliyor? Siz de günlük hayatınızda, sokaklarınızda, mahalle pub'ınızda değişim yaşıyor musunuz? Siz de bizim İstanbul'da yaşadığımız gibi sokaklardaki insan selini, neşeyi, coşkuyu yitiriyor musunuz? Bu küresel bir trend mi?

- Bunu sık sık duyuyorum ve beni inanılmaz derecede üzüyor. İstanbul müthiş cazibeli, hareketli, çokkültürlü, iddialı bir şehir... Burası bir sembol... Bizde böyle bir şey yaşanmadı. Tersine, hayal kırıklığına uğrayan kitleler mobilize oldu. Daha önce görülmemiş, çok aktif bir Avrupa Birliği taraftarı hareket ortaya çıktı.

Gazetecilik asla tehdit altında değil

Biraz gazetecilikten söz etmek istiyorum. Siz aynı zamanda bir köşe yazarısınız...

- Evet, Oxford'da profesörüm ama gazetecilik gururla taşıdığım bir kimlik. Çok değerli ve önemli bir meslek...

Peki eskisi kadar değer veriliyor mu?

Gazeteniz The Guardian'daki haberlerin altında gözümün bir not çarptı... Okuyuculardan bağış istiyorsunuz. Dünyanın en iyi gazetelerinden birinde böyle bir şey görmek içimi parçaladı.

Gazetecilik tehdit altında mı?

- Geleneksel iş modeli internet karşısında zora girmiş olabilir. Ama gazetecilik asla tehdit altında değil. İnternette de büyük gazetecilik işlerine imza atan kurumlar var. Gazeteciliğin profesyonel kodunu, ahlakını korumamız gerekiyor. Ayrıca alternatif finansman modellerine kafa yormak gerekebilir. Derneklere, kamu yararı gözetilen bağımsız kurumlara...